

Arbejdsmarkedspolitisk redegørelse for det pædagogiske område og social- og sundhedsområdet 2010

Oktober 2009

Indledning

EPOS-området har været karakteriseret ved voksende uddannelsesaktivitet i de seneste år. Senest er aktiviteten for 2007 til 2008 vokset med 25 pct. Efteruddannelsesudvalget er derfor i tæt dialog med de lokale uddannelsesudvalg i forhold til løbende at vurdere den forventede fremtidige aktivitet.

Opgave- og strukturreformen er nu så langt i implementeringen, at udvalget forventer, at de udsving i behov og aktivitet, som reformen gav anledning til, nu er ovre. Udvalget forventer, at aktiviteten de kommende år vil være voksende, blandt andet fordi de gennemførte og fremtidige strukturelle ændringer giver behov for nye kompetencer i målgruppen.

Den generelt ændrede beskæftigelsessituation, hvor der ses en voksende arbejdsløshed inden for en række områder, vil også påvirke søgningen til de arbejdsområder, som EPOS servicerer. Aktiviteten vil blive påvirket af øget beskæftigelse inden for området, der vil fortsat ses opgaveflytning, som stiller krav til uddannelserne samt behov for øget fastholdelse af den nuværende arbejdsstyrke. Det bliver uddybet i det følgende.

Udvalget har desuden i årets løb indsamlet ny viden gennem analyserne om:

- AMU inden for det psykiatriske område - en evaluering og behovsafdækning, EPOS
- Analyse af klubområdet for børn og unge, EPOS
- Brug af AMU blandt kommunalt ansatte (EPOS og HAKL), KL-rapport

Udviklingstendenser

På det pædagogiske område udvikler EPOS' uddannelsesstilbud til pædagogmedhjælpere, pædagogiske assistenter, værkstedsassistenter, dagplejere, klubmedarbejdere, plejefamilier, omsorgsmedhjælpere, medhjælpere på døgninstitutioner m.fl. I alt er der ca. 77.000 medarbejdere på dette område i målgruppen.

På social- og sundhedsområdet udvikler EPOS' uddannelsesstilbud til social- og sundhedshjælpere, social- og sundhedsassistenter, hjemmehjælpere, sygehjælpere, portører, beskæftigelsesvejledere, tilsynsførende assistenter, plejere, plejehjemsassistenter, hospitalsserviceassistenter m.fl. I alt er der ca. 110.000 medarbejdere på dette område.

Det er vanskeligt at få statistiske informationer om målgruppens fordeling på job-områder samt udviklingen i antal. Nedenfor er listet EPOS-målgruppen fordelt på job-områder i kommuner og regioner.

Ansatte i regioner og kommuner i EPOS-målgruppen (juli 2009)

Kilde: Det Fælleskommunale Løndatakontor

Pædagogmedhjælpere	37.853
Omsorgsmedhjælpere	10.326
Dagplejere	18.030
Klubmedarbejdere/medhjælpere	1.464
Handicapledsagere/hjælpere	513
Pædagogisk i alt	68.186
Hjemmehjælpere	3.545
Plekehjemsassistenter	1.263
Social- og sundhedsassistenter	18.664
Social- og sundhedshjælpere	40.111
SOSU, ikke uddannet	26.003
Sygehjælpere	7.865
Øvrige EPOS, social og sundhed	3.240
Social og sundhed i alt	100.691
EPOS-målgruppen	168.877

Den økonomiske krise har det seneste år betydet en øget arbejdsløshed inden for flere brancher. Det har betydet, at kommunerne og regionerne har oplevet en voksende interesse for ansættelse i den offentlige sektor – og dermed også voksende søgning til områderne for EPOS' målgruppe. Det er derfor sandsynligt, at EPOS' målgruppe er i fortsat vækst.

Som nævnt er det vanskeligt at få statistiske informationer for den samlede målgruppe. Danmarks Statistik har data på dele af målgruppen – fx udviklingen i fuldtidsbeskæftigede inden for ældreomsorg. Der er her sket en tilvækst i beskæftigelsen på 5 procent inden for social- og sundhedsassistenter, hjemmehjælpere og social- og sundhedshjælpere fra 2007 til 2008.

Antallet af beskæftigede omsorgs- og pædagogmedhjælpere samt pædagogisk assistenter er steget med 11,8 procent mellem juli 2008 og juli 2009 og på SOSU-området er tilvæksten i beskæftigelsen gennemsnitligt vokset med 4,5 procent. (Kilde Det Fælleskommunale Løndatakontor).

På længere sigt vil der fortsat være et voksende arbejdskraftbehov på EPOS' område. Den demografiske udvikling vil betyde, at gruppen af ældre vil vokse, og dermed vil behovet for arbejdskraft inden for alle dele af ældreomsorgen vokse.

Regionerne ser en tilsvarende fremgang i beskæftigelsen inden for sygehusområdet. Det har betydet, at antallet af ubesatte stillinger er faldet. Der forventes dog fortsat at være stor mangel på arbejdskraft til en række funktioner på sygehusområdet, trods den større søgning.

Inden for flere uddannelsesområder ses det ofte, at arbejdskraftmangel lægger en dæmper på uddannelsesaktiviteten. Det er ikke tilfældet på EPOS' område. Målgruppens lave eller manglende uddannelse, behovet for at fastholde medarbejderne samt opgaveflytningen inden for området betyder tilsammen, at der forventes en fortsat voksende uddannelsesaktivitet.

Behov for efteruddannelse på EPOS' område

Rekruttering og fastholdelse

På hele EPOS' område vil det derfor være gældende de kommende år, at målgruppen vil være voksende – det gælder både på det pædagogiske område samt social- og sundhedsområdet. Samtidig er det sandsynligt, at området fortsat vil være præget af arbejdskraftmangel. Det har som konsekvens, at der fortsat vil ses en omfattende opgaveflytning mellem faggrupperne samt et voksende behov for rekruttering og fastholdelse af medarbejderne.

Ændrede opgaver

Opgaveflytningen betyder behov for opkvalificering af en stor gruppe medarbejder i EPOS-målgruppen, og ønsket om fastholdelse vil ligeledes betyde et større træk på efteruddannelserne på EPOS' område.

Både på det kommunale og det regionale niveau har politiske ændringer betydet ændringer i opgaver. I forhold til det pædagogiske område er der fx med hensyn til dagpasningsområdet tale om læreplaner, børnemiljøvurderinger, sprogscreening mv. Ligeledes vil Barnets Reform kunne få betydning. Også tiltag inden for skoleområdet vurderes at medføre ændrede opgaver for EPOS' målgruppen, eksempelvis krav om mål- og indholdsbeskrivelser i SFO samt ændring i rammerne omkring indskoling med eksempelvis obligatorisk børnehaveklasse. Inden for social- og sundhedsområdet er det fx regler om patientsikkerhed. Desuden er arbejdet med kvalitetssikring blevet lovpligtigt for sygehusene. I forhold til det kommunale område er det frivilligt at anvende den danske kvalitetsmodel, men der er udviklet fælles standarder for at skabe sammenhæng mellem sektorerne, bl.a. i forhold til områderne dokumentation, medicinering, hygiejne, palliation, kroniske sår og genoptræning. Endvidere er følgende bl.a. på ve: Kroniske sygdomme, demens, misbrug, sundhedsfremme og forebyggelse og ernæringscreening. Det skaber behov for kvalificering af medarbejderne.

Kommunernes overtagelse af en række specialinstitutioner og fokus på kvaliteten betyder, at målgruppen blandt de kommunalt ansatte inden for området får brug for efteruddannelse.

Inden for en lang række områder betyder udviklingen, at mange i EPOS' målgruppe står over for at skulle handle i forhold til nye typer af problemstillinger. Der sker i dag en stigning i antallet af personer med personforstyrrelse og psykiatriske diagnoser. Derfor vil en større del af EPOS' målgruppe komme i kontakt med problemstillinger som selvskadende adfærd og møde selvmordstruede blandt sindslidende. Denne udvikling hænger sammen med den opgaveflytning, der finder sted på området.

Velfærdsteknologi

Udviklingen i velfærdsteknologi vil sandsynligvis betyde nye kompetencebehov. Behovene er primært i forhold til at kvalificere nøglepersoner til at understøtte im-

plementeringen af nye hjælpemidler, vejledning af borgeren i forhold til hjælpemidlerne, vejledning af kolleger i hjælpemidlerne, herunder sikre at ibrugtagningen overholder gældende standarder samt evt. introduktion til de konkrete hjælpemidler. Emnet er relevant i forhold til innovative arbejdsmetoder i plejearbejdet.

Andre faktorer

Udliciteringerne, der er gennemført inden for de seneste år, betyder, at også private leverandører begynder at efterspørge EPOS' uddannelser.

Trepartsaftalen har afsat yderligere midler på det offentlige område til efteruddannelse. Det må forventes, at en del af disse midler vil blive brut inden for AMU-området.

Konklusion

Den samlede konklusion er, at der må forventes en fortsat voksende aktivitet på EPOS' område de kommende år. Forventningen om øget aktivitet bygger på, at målgruppen vil vokse, samtidig med at der vil være et voksende behov for opkvalificering samt fastholdelse af medarbejderne.

Udviklingsbehov inden for EPOS' område 2010-11

Der er i 2009 gennemført to analyser: "AMU inden for det psykiatriske område - en evaluering og behovsafdækning" og "Analyse af klubområdet for børn og ung".

Analysen på det psykiatriske område har givet anledning til behov for udvikling af nye uddannelser og vil sandsynligvis afstedkomme yderligere ønsker til udvikling af uddannelser.

Der vil være behov for yderligere analyser, der vedrører ændrede kvalifikationsbehov som følge af udviklingen inden for beslægtede områder – de accelererede patientforløb på hospitalerne og deres konsekvenser i forhold til komplekse patientforløb i kommunerne samt ændringerne på indskolingsområdet på det pædagogiske område.

Nye sundhedsopgaver i kommunalt regi – herunder komplekse patientforløb

Kommunerne har lovmæssigt fået en styrket rolle på sundhedsområdet¹, jf. Sundhedsloven. Det har betydning for kompetencekravene til social- og sundhedshjælperne og social- og sundhedsassistenterne inden for ældrepleje, sygepleje og sundhed i kommunerne, der pt. er beskrevet i FKB 2692 Omsorg, sygepleje og pædagogisk arbejde. EPOS har tidligere analyseret jobområdet² samt lavet en kvalifikationsanalyse i forhold til social- og sundhedsassistenterne³. Analyserne har bl.a. resulteret i en ny FKB 2222 Ældrepleje, sygepleje og sundhed i kommunerne, hvor bl.a. sundhedsopgaverne er blevet skærpet i beskrivelsen af jobområdet. Der sker en opgaveflytning inden for området⁴, hvorfor EPOS ønsker at gennemføre en analyse, der afdækker de nye sundhedsopgaver i kommunalt regi samt de be-

¹ Status for kommunalreformens gennemførelse 2009, KL – Danske Regioner – Indenrigs- og socialministeriet

² Ændringer i kompetencekravene til målgrupperne i FKB 2692 Omsorg, sygepleje og pædagogisk arbejde, EPOS 2007

³ Social- og sundhedsassistent - en profil i bevægelse, EPOS 2007

⁴ Hjemmesygeplejens opgaver i udvikling, DSI 2009

hov for kompetenceudvikling i form af efteruddannelse, opgaverne medfører for hhv. social- og sundhedshjælpere og social- og sundhedsassistenter.

Analysen af de nye sundhedsopgaver i kommunalt regi skal afdække de nye sundhedsopgaver, f.eks. i forbindelse med det komplekse patientforløb. Analysen skal også afdække nye opgaver i forbindelse med et øget fokus på forebyggelse og sundhedsfremme i hjemmeplejen m.m., f.eks. forebyggelse af indlæggelse af blandt andet ældre.

Analyse af indskolingsområdet

Jobfunktionerne og jobområderne inden for SFO og indskolingsområdet udvikler sig, og EPOS målgrupper indgår i nye sammenhænge som en del af det pædagogiske arbejde inden for folkeskolens rammer.

Der er nye tiltag både i form af nye lovkrav (eksempelvis krav til arbejdet med mål- og indholdsbeskrivelser i SFO'en, hvor det vurderes, at eksempelvis fokus på idræt og bevægelse samt lektiestøtte kan få betydning for en del af målgruppen for AMU) og i form af nye udviklingsinitiativer (senest eksempelvis i form af forsøgsprojekter der inddrager undervisningsassistenter, bl.a. fra EPOS målgrupperne, i arbejdet i og omkring læringsrummet). Samlet set bidrager disse udviklinger til at skabe opmærksomhed på udviklingen af jobområdet omkring SFO'en og skolen.

Der er behov for en analyse, der kan dokumentere og præcisere, hvordan denne udvikling får betydning for jobfunktioner hos medarbejdere inden for EPOS' målgruppe, samt hvilke krav til kompetencer det stiller til målgrupperne inden for EPOS' område.

Den ansøgte analyse skal i forlængelse heraf afdække udviklingen i jobfunktionerne for EPOS' målgruppe med afsæt i SFO og indskolingen, og give input til præcisering af uddannelsesbehovet for målgruppen til brug for det fortsatte udviklingsarbejde i EPOS-regi.

Revision af FKB

FKB 2629 "Pædagogisk arbejde med børn og unge" har eksisteret i den nuværende form i tre år. Der vil sandsynligvis blive behov for en opdatering af FKB'en inden for det næste år.

Der sker en række ændringer af jobfunktionerne i forbindelse med SFO og indskolingen. I løbet af det næste års tid afsluttes flere evalueringer, og den ansøgte analyse af jobfunktionerne i forbindelse med SFO og indskoling kan ligeledes bidrage med input til en opdatering af denne FKB.

Faglæreruddannelse

Fra 1. januar 2010 træder EPOS' to nye fælles kompetencebeskrivelser i kraft:

- 2222 Ældrepleje, sygepleje og sundhed i kommunerne
- 2223 Socialpsykiatri og fysisk/psykisk handicap

EPOS ønsker at søge udviklingsmidler til en læreruddannelse med det formål at give lærerne en øget forståelse af, hvordan de to FKB'er skal bruges. Endvidere

skal læreruddannelsen give et overblik over mulighederne for at kombinere og bruge de tilknyttede AMU-uddannelser i forhold til de forskellige målgrupper og jobområder de respektive FKBer omfatter.

Behov for udvikling af nye mål på EPOS område

Innovative arbejdsmetoder i plejearbejdet (FKB 2222)

Hele ældre sektoren står over for store udfordringer, når de store årgange af ældre får brug for ældrepleje og omsorg. Der vil de kommende år fortsat være mangel på arbejdskraft inden for området. Det kræver derfor nytænkning herunder inddragelse af ny teknologi og ændrede organisationsformer. Det er derfor vigtigt, at målgruppen bliver inddraget i de innovative processer, der kan medvirke til at løse udfordringerne.

Omsorg for, pleje og behandling af personer med inkontinens (FKB 2222)

Den demografiske udvikling, hvor ældregruppen de kommende år vil vokse, betyder, at antallet af personer med inkontinens vil vokse. Tidligere har sygeplejersker haft inkontinens som speciale. Opgaveflytningen har de seneste år betydet, at flere sundhedshjælpere og social- og sundhedsassistenter har brug for specialuddannelse inden for dette område.

Palliativ omsorg for mennesker med demens (FKB 2222)

Med flere og flere ældre mennesker vil andelen af døende med demenssygdomme blive øget. Demens vil ofte være en af flere andre kroniske medicinske sygdomme og medfører i sig selv funktionstab, adfærdsforstyrrelser og svære plejemæssige behov. På grund af vanskeliggjort kommunikation kan der derfor være problemer med vurdering og behandling af symptomer. Målet skal opkvalificere målgruppen til bedre at kunne optimere de palliative forløb i forhold til mennesker med demens.

Praktikvejledning af social og sundhedselever med særlige forudsætninger (FKB 2222 samt 2223 og 2695)

Den voksende søgning til uddannelserne på det pædagogiske område og på social- og sundhedsområdet giver nye udfordringer for praktikvejlederne. Med den stigende søgning bliver elevgruppen mere mangfoldig med hensyn til alder, kulturel baggrund, erhvervs erfaring, sproglige forudsætninger mv. Der opleves oftere forskellige typer af indlæringsvanskeligheder. Det stiller nye krav til praktikvejlederne om viden om metoder, der kan hjælpe eleverne med deres vanskeligheder. Da der er behov for yderligere at forbedre rekruttering og fastholdelse af målgruppen på arbejdsmarkedet, så der er brug for at styrke praktikvejlederne, og der er brug for at praktikvejlederne (som er en del af målgruppen) har de rette kvalifikationer.

Pleje i forbindelse med komplekse patientforløb i kommunen (FKB 2222)

Kravene i forbindelse med den basale pleje i kommunalt regi ændres med de komplekse patientforløb.

Arbejde med besværlige psykologiske symptomer ved demens og udreagerende demens (FKB 2222)

BPSD (behavioral and psychological symptoms of dementia, dvs. adfærdsforstyrrelser og psykiatiske symptomer ved demens kan opdeles i emotionelle, adfærdsmæssige og psykiske symptomer. Adfærdsproblemer ses oftest i de sene stadier af en demenssygdom og kan være tegn på, at de sociale eller plejefaglige rammer ikke opfylder den dementes behov.

Støtte til borgerens arbejde med opgaver i forbindelse med kognitiv terapi (FKB 2223)

Der er udviklet nye behandlingsformer byggende på kognitiv terapi, som i stigende grad bliver anvendt i behandlings- og socialpsykiatrien. Målgruppen har derfor behov for viden om behandlingsformen for at kunne udføre plejen på en så hensigtsmæssig måde, at den understøtter den valgte behandling. Målet er blevet relevant at udvikle på grund af opgaveflytning forårsaget til dels af strukturreformen dels af manglen på sygeplejersker.

EPOS gennemførte i 2009 en analyse: AMU inden for det psykiatriske område, EPOS september 2009. Analysen peger på flere områder, hvor udviklingen på det psykiatriske område giver behov for udviklingen af nye mål. De følgende to mål udspringer af analysen:

Forebyggelse af selvmord blandt sindslidende (FKB 2223)

Medarbejdere i målgruppen blandt andet inden for socialpsykiatrien skal kunne arbejde sygdomsforebyggende og har brug for kvalificering i forhold til denne problemstilling.

Selvskadende adfærd (FKB 2223)

Der ses en vækst i antallet af personer med selvskadende adfærd, herunder spiseforstyrrelser. Der er derfor brug for kvalificering i forhold til kendskab til teorier og redskaber, viden om egne og kollegers reaktioner samt ricisi ved arbejdet.

Akut nødhjælp til ældre og handicappede (FKB 2222 og 2223)

Handicaphjælpere og andre i målgruppen er ofte frontpersonale i forhold til svært handicappede og plejekrævende borgere. De kan derfor komme ud for nødsituationer, som kræver en akut nødsindsats, hvor borgerens handicap/svækkelse betyder, at målgruppens forudsætninger for at kunne yde korrekt bistand ikke er tilstrækkelige.

Arbejdet som dagplejer (FKB 2629)

Der er brug for en uddannelse, der er målrettet de særlige betingelser for arbejdet som dagplejer. Dagplejen som dagtilbud er særligt ved at der er meget alenearbejde, og at arbejdet foregår i eget hjem. Forhold, som har betydning for tilgang, tilrettelæggelse og gennemførelse af det pædagogiske arbejde.

Pædagogisk arbejde i SFO og indskoling (FKB 2629)

Kravene til indholdet i jobfunktionerne for EPOS' målgruppe ændres i forbindelse med udviklingen inden for SFO og indskolingsarbejdet.

Arbejdet med mål- og indholdsbeskrivelser i SFO (FKB 2629)

Lovkravet om mål- og indholdsbeskrivelser i skolefritidsordninger, som trådte i kraft 1. august 2009, medfører behov for opkvalificering medarbejdere inden for EPOS' målgruppe for at de skak kunne bidrage til at opfylde de nye krav – eksempelvis at medvirke til at formulere lærings- og udviklingsmål.

Arbejdet som aflastningsfamilie (FKB 2629)

Ændring i lovgivningen skaber behov for udvikling af en uddannelse til aflastningsfamilier med ansvar for et begrænset plejeforhold – eksempelvis tilbud om aflastning af forældre med hjemmeboende handicappede børn.

Arbejdet med efterværn i forhold til anbragte unge (FKB 2629)

Kurset retter sig især mod medarbejdere i målgruppen inden for unge-området. Denne målgruppe står i stigende grad over for ønsket om at forbedre udslusningen af de 18-22 årige fra anbringelsesstederne. Anbringelsesreformen har medvirket til at øge fokus på problematikken, der omhandler unge fra alle anbringelsessteder.